

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Klima- og miljødepartementet (KLD)

postmottak@kld.dep.no

Deres ref.
19/1892

Deres kontaktperson

Vår ref.
2019/437-350.4

Vår kontaktperson
Martin Eggen

Dato
01.10.2019

Forslag til endringer i naturmangfoldloven, rovviltforskriften og forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst – høringssvar fra Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

KLD inviterer til høring om en rekke bestemmelser som omhandler forvaltningen av rovvilt. Med dette fremmer NOF våre synspunkter på forslaget, med vekt på forvaltningen av rovfugler, og da særlig naturmangfoldlovens § 17 (nødvergebestemmelsen).

Sammendrag

- NOF støtter departementet forslag om at felling "må anses påkrevd" gjeninntas som vilkår i nødvergebestemmelsen, og vi anser det som en naturlig oppfølging av internasjonale forpliktelser og Stortingets ønske.
- Vi støtter ikke forslaget om at nødvergebestemmelsen i § 17 annet ledd annet punktum endres slik at vilkåret "under direkte angrep" endres til "umiddelbart forestående angrep". En slik endring innebærer en uthuling av den generelle fredningsbestemmelsen, da det åpnes for u hensiktsmessig stor vekt på skjønn rundt hva som er "forestående». Det er heller ikke naturlig å implementere Høyesteretts forståelse av en lovparagraf som nå foreslås endres.
- NOF ser at en politisk uavhengig rovviltklagenemnd kan være hensiktsmessig, og at denne nemnden kan overta noen av klagebehandlingene som i dag tilfaller KLD, f.eks. vedtak om jakt, lisensfelling, skadefellingstillatelser og tilskuddsordninger.

Naturmangfoldloven § 17 annet ledd – Nødvergebestemmelsen

Alle viltlevende dyr er fredet i Norge, med mindre lovverket, for eksempel gjennom forskrift, gir eksplisitt tillatelse til avlivning. Naturmangfoldlovens § 17 som åpner for skyting av fredet vilt dersom det dreier seg om en akutt situasjon, der rovfugler og annet rovvilt går til angrep på personer eller husdyr, og man benytter såkalt nødverge. For at unntaket skal brukes etter hensikten, er det selvsagt svært viktig med et tydelig og godt lovverk med riktig ordlyd. Begrepet «påkrevd» blir her sentralt. Med «påkrevd» menes det at man plikter å gjøre et skikkelig forsøk på å skremme vekk rovviltet, før avlaving vurderes. God inngjerding er også en sentral og anerkjent metode for å forebygge skader på f.eks. fjørfe, en praksis Bernkonvensjonen anbefaler.

I en dom fra 2014 lot Høyesterett en tiltalt fra Lierne i Trøndelag gå fri etter at vedkommende skjøt en fredet hønsehauk, til tross for at andre handlingsmuligheter fantes. Bonden oppdaget hønsehauken som satt og hakket på en høne. Han fant frem hagla og skjøt hønsehauken, uten at skremming eller andre mindre inngripende tiltak ble forsøkt. Tingretten dømte tiltalte, som anket saken. Etter flere runder i rettssystemet endte saken i Høyesterett, som konkluderte med at lovverket ikke ga grunnlag for straffeforfølgelse. Det er NOFs vurdering at dette skaper usikkerhet rundt den juridiske beskyttelsen for rovfugler og rovdyr generelt. Forebyggende tiltak og alternative handlingsvalg må alltså vurderes før man griper til geværet. Når Høyesterett mente at lovverket ikke krevde dette i denne saken, er det alvorlig. Hønsehauken er kategorisert som nær truet (NT) på den norske rødlisten, og er inkludert i Bernkonvensjonens liste II over strengt beskyttede arter. Arten er også med i liste II i Bonnkonvensjonen, som beskytter trekkende arter.

Nettopp begrepet «anses påkrevd» er helt sentralt i forståelsen av lovverket. Tidligere, når man fattet bestemmelsen rundt nødverge i viltloven, ble det opprettet en felles regel for både personer og husdyr, der det ble slått fast at en felling alltid måtte være påkrevd. Ved en inkurie falt dette ut når bestemmelsen ble flyttet fra viltloven til naturmangfoldloven. Vilåret ble kun tatt med i første ledd, som omhandler angrep på personer. Det er denne endringen som gjorde at Høyesterett ikke fant anledning til å dømme mannen fra Lierne for skytingen av den aktuelle hønsehauken.

Forarbeidene til naturmangfoldloven gir klart og entydig uttrykk for at naturmangfoldloven § 17 annet ledd ikke skulle endre rettstilstanden fra det som gjaldt etter viltloven. Proposisjon 118 L «Endring av naturmangfoldloven og viltloven (administrativt beslag og inndragning, oppretting av inkurier)» ble behandlet i Stortinget høsten 2016. NOF hadde ventet at stortingsbehandlingen ville rette opp i denne inkurien. Når dette ikke skjedde, så vi oss nødt til å klage norske myndigheter inn til Bern-konvensjonen i 2017, da vi mente norsk lovverk, og fortolkningen av denne, var et brudd med konvensjonens artikkel 9. Artikkelen setter krav til at avliving kun kan skje hvis det ikke finnes andre tilfredsstillende løsninger.

Vår klage ble kategorisert som en «mulig sak» og behandlet i Bernkonvensjonens komité i desember 2017. Norge fikk her kritikk for manglende gjennomføring. Saken var oppe igjen på møtet i Bernkonvensjonens komité i november 2018, og her lovet norske myndigheter å snarlig arbeide for å rette opp inkurien. I forkant av dette møte, sendte NOF et brev til komiteen, der vi viste til et nyere tilfelle der rovfugler i Norge har blitt skutt under påskudd av å være i nødrett, for slik å understreke at det haster å få på plass et lovverk i tråd med internasjonale forpliktelser. Saken vi henviste til dreide seg om skyting av en voksen havørn i Fyresdal, Telemark i november 2017¹. Denne høringen er et ledd i departementets arbeid for å endre lovverket, og NOF er glade for at departementet er klare på betydningen av at Norge har bestemmelser i naturmangfoldloven som samsvarer med Bernkonvensjonen. Departementet foreslår at vilåret om at felling "må anses påkrevd" gjeninntas i nødvergebestemmelsen. NOF støtter dette, men vil samtidig rette kritikk for at man ikke tidligere har rettet opp lovverket.

Derimot kan vi ikke støtte forslaget om at nødvergebestemmelsen i § 17 annet ledd annet punktum endres slik at vilåret "under direkte angrep" endres til "umiddelbart forestående angrep". Man mener å ha dekning for en slik endring på grunn av at Høyesterett i den allerede omtalte kjennelsen av 2. desember 2004 la til grunn at "direkte angrep" må tolkes noe mer romslig enn det som kan sies å følge av en snever ordfortolkning, men dette må begrenses til tilfeller hvor et angrep er umiddelbart forestående. Departementet argumenter for at Høyesterett sin fortolkning er å anse som gjeldende rett, og at en eventuell lovendring dermed ikke vil så en innebære noen realitetsendring.

Rent faglig sett er forslaget meget problematisk, da det her åpnes for et vidt spekter av situasjoner der man gjennom å vise til egen forståelse av en mulig skadesituasjon kan avlive rovvilt, og/eller domstolene må vurdere hvor aktuelt et faktisk angrep var i det spesielle tilfellet. Et tamdyr er ikke under angrep før angrepet faktisk skjer, mens den foreslåtte ordlyden innebærer at man kan pårope seg nødvergeretten før angrepet skjer, enten gjennom «at viltet er i ferd med å angripe, eller at det må være klare indikasjoner på at viltet har til hensikt å straks gå til angrep». Det kan ikke forventes at allmennheten skal ha inngående kunnskap til ulike rovvilts adferd, og således ulike arters mulige byttedyr eller hvordan de agerer ovenfor disse. En slik ordlyd kan føre til en situasjon der en rekke personer og aktører mener seg berettiget til å benytte seg av nødvergeretten dersom ørner eller andre rovfugler flyr lavt over husdyr og/eller åtsler, uten at man i ettertid har mulighet til å avgjøre grad av sannsynlighet for angrep. Uten spesifikke forutsetninger må dette anses som å gjette eller spå om fremtiden.

Her er det naturlig å vise til nevnte sak fra Fyresdal, der en havørn ble skutt. Siktete i den aktuelle saken påropte seg nødverge og mente sauene var under et «umiddelbart forestående angrep». Dette til tross for at havørna satt i et tre i nærheten av kadaver, og ikke visste adferd som skulle tilsi et forestående angrep på sauene ved gården. Rettens beskrivelse av ørnas bevegelser før den ble skutt er helt i

¹ <https://www.nrk.no/telemark/frikjent-for-a-ha-skutt-orn-1.14491824>

overenstemmelse med havørns normale adferd, spesielt hodebevegelsene, og er definitivt ingen indikasjon på byttedyrsfokus eller angrep. Dette understreker jegerens og rettens åpenbare mangel på kunnskap og følgelig forutsetninger for å dra riktig konklusjon med tanke på nødvergeparagrafen. Det kan saklig, faglig og juridisk ikke være riktig at en tilfeldig og åpenbart feiltolket situasjon med havørn nær sau i et område hvor arten forekommer sparsomt, skal aksepteres som aktsom nødverge når det ikke har vært aktuelt der arten daglig opptrer i nærkontakt med sau. En endring av lovteksten som går i retning av å legitimere skyting/avliving før en akutt hendelse vil kunne skape en umulig situasjon for rettsvesenet så vel som norsk naturforvaltning, da det opplagt ikke er ment å akseptere skyting av rovvilt under lignede forhold.

Det man nøkternt sett faktisk kan regne som «et umiddelbart forestående angrep» kan også i de fleste tilfeller avverges f.eks. med skremming, f.eks. ved roping eller varselskudd. Kun en slik tilnærming er i tråd med Bernkonvensjons artikkel 9. Ett av vilkårene i artikkel 9 er at "det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning", eller «må anses påkrevd» som det heter i viltloven og naturmangfoldloven. Det vil være naturlig for NOF å påpeke dette ovenfor konvensjonen i forkant av møte i komiteen desember 2019.

Vi stiller også oss undrende til at departementet vil endre en lovtekst på grunnlag av en domstols tolking av et begrep. At Høyesteretts viser til at også «umiddelbart forestående angrep» i enkelte tilfeller kan inngå i begrepet «under direkte angrep», tilsier ikke at paragrafen bør endres på dette punktet. Det er lovteksten som er loven, og når denne endres så kan den tolkes på nytt. I praksis kan og må Høyesterett avklare paragrafens ordlyd på nytt, og kan finne ut at dette igjen rommer andre tilfeller. Skal man da endre loven enda en gang? Endringen kan innebære en utvanning og svekkelse av lovens intensjon. Hvordan Høyesterett tolker en ny lovtekst er selvsagt uvisst frem til vi får dommer på en eventuelt ny bestemmelse. Det kan ikke være departementets intensjon å formulere en paragraf som er svært vanskelig å fortolke, både i praksis under en akutt situasjon, gi oss en rettsoppfølging som kan vise seg å være i utakt med lovens intensjon, og som åpner for nye tolkinger av retten.

Departementet argumenterer for en endring av ordlyden til "på grunn av et pågående (...) angrep" klargjør at nødvergeretten ikke bare kommer til anvendelse ved et umiddelbart forestående angrep, men også under et pågående angrep. Etter vår mening dekkes nødvendig behov tilfredsstillende gjennom dagens ordlyd, der begrepet «under direkte angrep» brukes. Dette begrepet er det mest presise uttrykket for den reguleringen man ønsker å formidle gjennom paragrafen.

Naturmangfoldloven § 26 b – Etablering av uavhengig rovviltklagenemnd

NOF ser at en politisk uavhengig rovviltklagenemnd kan være hensiktsmessig, og at denne nemden kan overta noen av klagebehandlingene som i dag tilfaller KLD, f.eks. vedtak om jakt, lisensfelling, skadefellingstillatelser og tilskuddsordninger. Da er det viktig at klagenemnda ikke består av politikere og/eller representanter interesser og organisasjoner. En eventuell klagenemnd må bestå av fagpersoner uten parts- eller organisasjonstilknytning. Slik sikres nemdas legitimitet og objektivitet. Mandat og sammensetting må bestemmes og reguleres av lovgivende myndigheter. Det er Stortinget som skal bestemme norsk rovviltpolitikk, ikke en nemd. Nemnda må forholde seg til gjeldende rett, Stortingets samlede vedtatte rovviltpolitikk og Norges internasjonale forpliktelser, særlig Bern-konvensjonen. Nemdas juridiske kompetanse må prioriteres.

For Norsk Ornitologisk Forening

Kjetil Aa. Solbakken

Kjetil Aa. Solbakken, generalsekretær

KOPI:
Miljødirektoratet